

KULTUR

Lena Carlsson (Allandran) och Sofia Rönnegård (Flickan), "Det stora Undret" av Anders Byström, Länsteatern i Örebro i samarbete med Nukuteater, Estland, urpremiär 20/9 2002 i Laxå. FOTO: MAGNUS WAHMAN

Abstrakt och mystisk saga

Turnerande barnteater, Länsteatern i Örebro i samarbete med Nukuteater, Estland, urpremiär 20/9 2002 på Saltängsskolan i Laxå
 Regi: Finn Poulsen
 Scenografi/kostym: Liina Unt (Estland)
 Kompositör: Olav Ehala (Estland)
 Ljud: Johnny Carlsson
 Ljus: Hans Lagergren
 Medverkande: Sofia Rönnegård, Mina Azarian, Anders Byström, Lena Carlsson, Linus Lindman, Adam Stone
 Speltid: 1 timma utan paus.

Jesper Lange

ÖREBRO. Länsteaterns nya barnteaterföreställning berättar sagan om en flicka som beger sig ut i världen för att leta efter sin pappa som har försvunnit. Hemma har hon sin mamma och mormor som inte deltar i flickans letande från början men efter mormoderns död engagerar även mamman sig i letandet efter pappan. Flickan vet namnet på stället där han befinner sig men det är mycket svårt och farligt att ta sig dit. Sagan har ett lyckligt slut: pappan kommer hem och familjen återförenas i glädje även om alla har blivit lite främmande för varandra och måste lära känna varandra igen.

Pjäsen författare och samtidigt Pappan i pjäsen, Anders Byström, använder sagoformen och kan så-

ledes använda fantastiska och osannolika händelser som inte förekommer i den realistiska teatertraditionen. Orsak och verkan är inte som vi har vant oss vid och sambanden mellan händelserna blir andra än vanligt. I pressmaterialet till föreställningen säger han att han i pjäsen ville "göra handlingen så oförutsägbar som möjligt. Så att man sitter och tänker efter länge. Reflektera över sig själv och världen och allt". Resultatet är naturligtvis en ganska kaotisk föreställning. Det går inte riktigt att gissa vad som kommer att hända och hur det händer. På så sätt blir pjäsen full av överraskningar d.v.s. händelser som inträffar utan att man egentligen förstår hur de kom till, relationer mellan folk är otydliga eller bara antydda, och personernas psykologi och motiv är också oklara. Överraskningar är ett bra sätt att skapa underhållning och därigenom fasthålla barnpublikens uppmärksamhet. De små åskådarna följde berättelsen med mycket stark koncentration.

BEGÅVAT OCH INTRESSANT

Jag tycker detta är ett begåvat och intressant sätt att skildra världen på som mindre barn måste uppfatta den: det mesta går inte att förstå och man vet inte vem man kan lita på bland de folk man möter. Därför håller man sig till pappa och/eller mamma tills man har lärt att förstå såna saker lite bättre.

Pjäsen lämnar mycket plats för det mystiska, magiska och irrationella, d.v.s. det obegripliga, trolle-

riet och det oförnuftiga och riktar sig i mycket hög grad till känslorna och inte till intellektet. Omvärlden i pjäsen beskrivs i sällsynt abstrakta termer om man jämför med sago i allmänhet och det tycker jag är att kräva mycket av barn i 2: an och 3: an. Men styrkan i det är att föreställningen är mycket öppen för att jag bildar mig min egen helt individuella uppfattning om pjäsen och dens budskap. Nackdelen – om man ska se till kundsegmentet som föreställningen riktar sig till d.v.s. skolklasser eller kanske snarare skolledare – är naturligtvis att ett eventuellt "efterarbete" också blir ganska kaotiskt då varje barn troligen sitter med sin helt egen uppfattning av vad pjäsen egentligen handlar om. På den punkten påminner föreställningen om en dikt och då är läsarens värld och erfarenheter fullständigt avgörande för tolkningsresultatet.

VARFÖR SPELAR DE SOM DE GÖR?

Det är en mycket fin föreställning men jag har ändå kritik: jag undrar mig över varför Linus Lindman och Adam Stone spelar sina roller som de gör. De har tre stycken vardera. Det är tydligt att några av dessa roller ska vara roliga och farsartade för att ta lite av udden av de allvarigare sakerna i pjäsen. Man kan förstå dem lite som föreställningens clown. Linus Lindman spelar bl. a. Lassie (Lönndahl) som är en smörig artist med triviala sånger. Det ironiska och parodiska i den rollen tror jag inte att barn begriper så det tycker jag

lugnt man kan stryka och vinna lite tid – och även koncentration på pjäsens centrala syfte. Det centrala är trots allt att Lassie är en ambitiös hund som förnekar att han är en hund. DET är roligt men parodin på Lasse Lönndahl är inte och den åstadkom då inte heller en enda minryckning i barnpubliken. Det var ju bara Hundmannen som sjöng en sång som barnen aldrig hört förut och den är väl bra? Och om rollen egentligen är riktad som underhållning till de få vuxna i publiken är den ett misstag i sin klumpighet. Referensen till Lasse Lönndahl måste vara en intern vits från repetitionsarbetet som inte hör hemma i en föreställning.

MED BAKÅTVÄND KEPS

Adam Stone spelar en av sina roller med bakåtvänd keps. Jag kommer inte ihåg namnet på rollen men jag reagerar negativt på att han trampar runt i en mycket gammal barnteatertradition där vuxna män spelar pubertetspojkar i buskistil d.v.s. egentligen som en komisk gestaltning/parodi. Vi har sett dessa stammande osäkra fumliga ambivalenta finnickiga pojkar i 30 år nu och idag åstadkommer de bara ett garv och ingenting annat. Det är inte charmerande, det är inte roligt och fram för allt: det ger ingen som helst upplevelse eller insikt. Denna klichéartade framställning är så illa (och sexistisk) att den har blivit vanlig i TV-reklam – t. ex. ICA:s Gökboet med pristexter som svävar efter varorna och två vuxna män som fortfarande är i puberte-

ten och en känslomässigt labil chef som pendlar mellan att vara auktoritär och sentimental - och då är det dags att gräva djupare och hitta något nytt och bättre.

Detta är naturligtvis bara min mening/bedömning. Jag är vuxen. Egentligen borde jag nog om jag hade tiden nu sätta mig ned med ett barn som sett föreställningen och istället intervjua barnet då föreställningen ju riktar sig till barn. Idén är inte dum tycker jag för varför ska vuxna egentligen recensera barnteater?

EFTER FÖRESTÄLLNINGEN

Till slut i föreställningen eller rättare efter föreställningen har man kommit på en väldigt bra grej tycker jag. Skådespelarna delar ett brev i kuvert ut till vartenda barn (och vuxen) i publiken. Barnen blev uppriktigt häpnade över att få ett riktigt brev (i dessa e-mailtider) och en liten grabb med grov hes röst frågade skeptiskt vem det var ifrån men då han fick veta att det var från flickan i pjäsen tyckte han det var OK och tog brevet. Pjäsen fiktion och barnens verklighet länkas samman på ett spännande sätt då ett helt konkret fysiskt ting (brevet) lämnar fiktionen och hamnar i barnets näve. Gränsen mellan fiktion och verklighet blir således mycket flytande.

Brevet innehåller en karta som i skisserade bilder och rimmad text återberättar några situationer från sagan. Jag kan föreställa mig att kartan är ett bra stöd för att snacka om pjäsen i klassen efteråt. ■